

Duitsland herdenkt 75 jaar einde WO II

[Achtergrond](#) - 6 maart 2020 - Auteurs: Lynn Stroo, Wiebke Pittlik

De Tweede Wereldoorlog eindigde in mei precies 75 jaar geleden. In Nederland wordt dit jubileum groots gevierd met herdenkingen, tentoonstellingen en speciale projecten. In Duitsland ligt herdenken van de capitulatie in 1945 gevoeliger. Hoe staat Duitsland stil bij het einde van de Tweede Wereldoorlog? *(Update 31 maart: vanwege de corona-pandemie gaan veel initiatieven in het kader van 75 jaar 'Kriegsende' niet door. In het artikel is per activiteit aangegeven wat tot nu toe is afgelast.)*

8 mei, een feestdag?

In Duitsland is 8 mei de *Tag der Befreiung*, de dag waarop in 1945 de Wehrmacht capituleerde. Sinds 1985 wordt die dag steeds meer gezien als een dag van bevrijding van het nationaal-socialisme. Duitsland heeft altijd geworsteld met deze gedenkdag. Na de oorlog was er in West-Duitsland lange tijd geen speciale aandacht voor, terwijl de DDR al in 1950 besloot dat 8 mei een feestdag was om de bevrijding van het Duitse volk van het 'Hitlerfascisme' te vieren.

In West-Duitsland lag de datum gevoeliger. Voor veel Duitsers betekende 8 mei 1945 capitulatie, verlies en nederlaag. Ook volgde nog veel leed in de periode erna. Miljoenen etnische Duitsers werden verjaagd uit delen van Midden- en Oost-Europa en veel soldaten keerden pas jaren later terug uit gevangenschap.

In 1985 sprak president Richard von Weizsäcker tijdens een [beroemd geworden toespraak](#) in de Bondsdag voor het eerst uit dat 8 mei ook voor de Bondsrepubliek een dag van bevrijding was. Hij benoemde eveneens het leed dat veel mensen hebben ervaren. De achtste mei is voor Duitsers daarom ook geen dag om feest te vieren, zei hij destijds.

Hoe er nu bij 8 mei wordt stilgestaan is in Duitsland verschillend. In de Oost-Duitse deelstaten Thüringen, Brandenburg en Mecklenburg-Voorpommeren is het een officiële gedenkdag, maar geen vrije dag. Bremen besloot vorige maand van 8 mei een officiële gedenkdag te maken. Berlijn is vooralsnog de enige deelstaat die aanstaande 8 mei eenmalig heeft uitgeroepen tot een feestdag, waarop de inwoners dus vrij zijn. Er wordt nog volop gediscussieerd of dit niet voor heel

Duitsland zou moeten gelden in dit jubileumjaar. [Auschwitz-overlevende Esther Bejarano](#) pleitte daar in januari voor, in een open brief aan kanselier Merkel en bondspresident Steinmeier. Zij kreeg veel bijval. Deze week kwam ook de Duitse koepel van vakbonden DGB met een soortgelijk pleidooi.

Selectie van herdenkingsactiviteiten

In Berlijn wordt groots stilgestaan bij 75 jaar 'Kriegsende'. In het hart van de stad bij de Brandenburger Tor komt een open-air-tentoonstelling. Die toont onder meer het leven in de verwoeste stad in mei 1945. De [stichting Kulturprojekte Berlin](#), die het evenement organiseert, kondigt nog meer activiteiten aan op verschillende locaties. Het volledige programma wordt in maart bekendgemaakt op [www.8mai.berlin](#) *Update 14 april: De activiteiten in Berlijn zijn afgelast. In plaats daarvan is in mei de virtuele tentoonstelling 'Nach Berlin' te beleven, over de laatste oorlogsdagen in de hoofdstad. Ook zijn er podcasts en social media-activiteiten aangekondigd. Alles is vanaf 2 mei te vinden op [www.75jahrekriegsende.berlin](#)*

Bondskanselier Merkel houdt dit jaar de [5 mei-lezing](#) in het Kunstmuseum in Den Haag. Het Nationaal Comité 4 & 5 mei en minister-president Mark Rutte hebben Merkel gevraagd omdat zij zich, doordrongen van de geschiedenis, al jarenlang inzet voor vrede, vrijheid en stabiliteit in Europa. Na haar lezing gaat Merkel samen met Rutte in gesprek met Duitse en Nederlandse jongeren. *Update 14 april: Het bezoek van Merkel aan Nederland is afgelast.*

Merkel is op 8 mei aanwezig bij een [herdenkingsplechtigheid in Berlijn](#), samen met de voorzitters van de Bondsraad en het Constitutioneel Hof en bondspresident Steinmeier, die een rede zal houden. *Update 31 maart: De officiële herdenking in Berlijn gaat niet door en wordt vanwege de historische datum niet ingehaald.*

Het jubileum wordt in de hoofdstad bezegeld met een [speciale munt](#). Het zilveren muntstuk toont zowel de verwoeste stad uit 1945 als Berlijn anno nu, met de tekst '75 Jahre Kriegsende'.

In Demmin, in het noordoosten van Duitsland, is 8 mei een problematische datum. Hier komen neonazi's jaarlijks samen voor een herdenking. In Demmin hebben rond 8 mei ongeveer 1000 inwoners zelfmoord gepleegd, uit angst voor het Russische leger ([Zie ook deze documentaire](#)). De neonazi's worden ieder jaar onthaald met een tegendemonstratie. Dit jaar wordt het leed van de inwoners van Demmin herdacht met een gezamenlijk gemaakte [rouwdoek](#), die bestaat uit vele kleine lappen.

Exposities en concerten

[Schloss Cecilienhof in Potsdam](#) komt van 1 mei tot 1 november met een tentoonstelling die terugblijkt op de Conferentie van Potsdam, 75 jaar geleden. Na de Duitse capitulatie in 1945 kwamen hier de drie geallieerde leiders, de Amerikaanse president Harry Truman, Sovjetleider Josef Stalin en de Britse premier Winston Churchill, samen om te praten over het naoorlogse Europa. Voor de tentoonstelling worden 22 vertrekken in het slot zoveel mogelijk teruggebracht naar de toestand van 1945. *Update 31 maart: Het museum is in ieder geval t/m 19 april gesloten. Het is nog onduidelijk of de tentoonstelling 1 mei van start kan gaan.*

In documentatiecentrum [Topographie des Terrors](#) in Berlijn is vanaf 4 mei de tentoonstelling *Deutschland 1945 - Die letzten Kriegsmonate* te zien. Foto's op groot formaat tonen zeven Duitse steden voor en na de verwoestende bombardementen. *Update 31 maart: Het documentatiecentrum is in ieder geval t/m 19 april gesloten. Het is nog onduidelijk of de tentoonstelling 4 mei van start kan gaan.*

Overal in Duitsland wordt het einde van de oorlog herdacht met concerten en tentoonstellingen. In de stad Münster bijvoorbeeld is op 22 maart een [herdenkingsconcert](#), dat herinnert aan de bombardementen op de stad. In de Dom van Keulen wordt 7 en 8 mei een vredesoratorium opgevoerd. Ook is er in de stad een fototentoonstelling met foto's van het [Walter Dick Archiv](#), die de verwoeste stad en de wederopbouw laten zien. De foto's zijn ook online te bekijken.

De 'Gedenkstätten' die in veel voormalige concentratiekampen zijn ingericht, staan ook stil bij dit herdenkingsjaar, met bijeenkomsten en exposities. Wel [klagen ze](#) dat ze dat politiek te weinig investeert in deze herinneringsoorden. In Dachau, in Beieren, is op 3 mei een herdenkingsceremonie gepland, maar de

organisatie laat op de website weten dat het door het coronavirus nu nog onduidelijk is of de herdenking door kan gaan. De voormalige concentratiekampen Ravensbrück en Sachsenhausen in Brandenburg hebben een vol programma ter herinnering aan hun 75-jarige bevrijding. In [Sachsenhausen](#) is een tentoonstelling over het dagelijks leven in het kamp. Op 19 april geeft het Moka Efti Orchestra, bekend van de TV-serie Babylon Berlin, er een herdenkingsconcert.

In voormalige vrouwenconcentratiekamp [Ravensbrück](#) opent in april de fototentoonstelling Faces of Europe: portretten van moeders en grootmoeders van leden van het huidige Internationale Ravensbrück Comité uit dertien landen. Zij zaten destijds gevangen in het kamp. Bij de internationale herdenkingsdiensten van Sachsenhausen en Ravensbrück in april worden zo'n zestig Holocaust-overlevenden verwacht. *Update 31 maart: De herdenkingsdiensten- en activiteiten zoals die in [Dachau](#), [Sachsenhausen](#) en [Ravensbrück](#) zijn afgelast.*

Jongeren betrekken

Hoe kostbaar het is om 75 jaar na de oorlog in vrijheid te leven, is voor jonge mensen soms moeilijk voor te stellen. De regionale omroep Hessischer Rundfunk schreef daarom een wedstrijd uit waarin scholieren op zoek gaan naar sporen van de Tweede Wereldoorlog in hun eigen omgeving. Het doel is het maken van een Instagram Story. [Meer over het project](#)

Ook de regionale omroep NDR schreef [een wedstrijd](#) uit, met als thema 'Befreit! Und dann?' Jongeren tussen de 15 en 25 jaar worden opgeroepen familieleden of andere *Zeitzeugen* naar hun ervaringen te vragen en het verhaal te delen in een tekst, foto of video.

Op 1 mei beginnen jongeren uit Duitsland, Nederland en Polen in het voormalige Duitse concentratiekamp Bergen-Belsen aan de vijfdaagse fietstour 'Terug naar Westerbork/Zurück nach Westerbork'. Ter nagedachtenis aan de Joden die tijdens de Tweede Wereldoorlog vanuit kamp Westerbork naar concentratiekampen werden getransporteerd, leggen de jongeren de omgekeerde route af. [Inschrijven kan nog tot 15 maart](#). [Meer over het educatieve project](#) *Update 31 maart: de fietstocht [gaat niet door](#).*

Nederlands-Duitse initiatieven

Op verschillende plekken in de grensstreek herdenken en vieren Nederlanders en Duitsers samen de vrede. De Duitse gemeente Emmerich am Rhein heeft [verschillende evenementen](#) georganiseerd met de provincie Gelderland. Op het programma staan onder meer een buurtontbijt op de grens tussen het Duitse Suderwick en het Nederlandse Dinxperlo en een grensoverschrijdend theaterstuk

'Begegnung - Ontmoeting'. *Update 31 maart: de gezamenlijke activiteiten gaan niet door. In plaats daarvan worden inwoners van de streek gevraagd [de vlag uit te hangen](#) om 75 jaar bevrijding te vieren.*

De gemeente Schoonebeek in Drenthe viert van 18 april tot 5 mei een bevrijdingsfeest in samenwerking met Duitse partners. Op [het volle programma](#) met als thema 'De Kracht van Verbinding' staat onder meer een bevrijdingsloop en een muziekfeest. *Update 31 maart: Het bevrijdingsfeest gaat dit jaar niet door, maar wordt in mei 2021 gevierd. Wel komt er een speciaal [magazine](#) uit.*

Online

Het Haus der Wannsee-Konferenz maakte de website: lichter-gegen-dunkelheit.de. Die biedt een interactief overzicht van alle herdenkingsplaatsen aan de Tweede Wereldoorlog in Duitsland. Hier zijn tot eind mei herdenkingen of andere activiteiten per deelstaat te vinden. De site werd gelanceerd met een 'licht-flashmob' op 27 januari, de dag van de Holocaust-herdenking. Herdenkingsplaatsen werden die dag zoveel mogelijk verlicht met kaarsjes om de vergetelheid tegen te gaan. *Update 31 maart: Alle herdenkingen die te vinden zijn op deze [website](#) zijn afgelast.*

De MDR, de regionale omroep die Saksen, Saksen-Anhalt en Thüringen bedient, heeft de [themapagina Zeitreise 1945](#) gemaakt, vol verhalen van ooggetuigen, foto's, documentaires en origineel beeldmateriaal. Een interactieve kaart geeft nauwkeurig aan waar, wanneer en door wie de steden in dit gedeelte van Duitsland zijn gebombardeerd. Voor het noorden van het land heeft [omroep NDR](#) een themapagina gemaakt, voor Beieren de [Bayerischer Rundfunk](#)

Omroep Deutsche Welle zette [op een rij](#) welke plaatsen in Berlijn herinneren aan daders, slachtoffers en overwinnaars van de Tweede Wereldoorlog, zoals het Sovjetmonument in Treptower Park en de begraafplaats voor Britse soldaten.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/36023/duitsland-herdenkt-75-jaar-einde-wo-ii>